

Старыя мастацтва

Год. выд. 23-й
№ 51 (1896)
26 чэрвеня 1964 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

1944-1964 32 ЛІПЕНЯ

РОДНАМУ ГОРАДУ

У Віцебску адкрылася выстаўна твораў мастакоў, прысвечаная 20-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Экспанавана больш сямідзяткі работ жывапісцаў і графікаў. Галоўная тэма выстаўкі — ратныя подзвігі і працоўныя справы віцеблян.

ІМЕНЫ, АВЕЯНЫ СЛАВАЙ

Так называецца малюнічы плакат, выданы ў ідэалагічным аддзеле працісловага аб'яваўнага г. Матвеева і абласным краязнаўчым музеем. На плакате — 35 партрэтаў удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, якіх прысвоена ганаровае званне Героя Савецкага Саюза. Сярод іх: генерал арміі І. Дзюбын, палкоўнік Шугаў, старшыня праўдзяцкага савета «Рассвет» К. Арлоўскі, наладжнік Савецкай Рады з фатаграфіямі загінуўшых кароткім звесткі аб падвизках герояў.

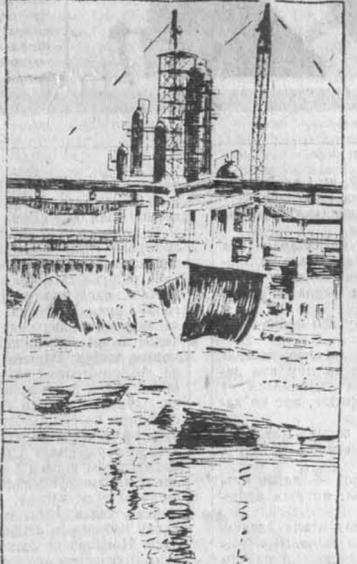
УСПАМІНАЮЦЬ БЫЛЫ ПАХОДЫ

Літаратурны музей Янкі Купалы і Мінскі абласны Дом народнай творчасці правялі некалькі вечараў і ранішнікаў, прысвечаных 20-годдзю вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў. Гэтымі днямі чарговы вечар адбыўся ў аўдэі. Пасля перагавораў і выступу камандзіра партызанскай бригады Іна Варшавіча, што дзейнічала на Палісся, Васіль Шугаў, падзяліў сваім успамінамі аб баявых дзеяннях народнага месцішча. Вучоны сакратар Літаратурнага музея Янкі Купалы А. Есаню, таксама быў партызан, расказаў прысутным, як беларускія пісьменнікі сваім мастацтвам супраць ворага.

Мастак на будучы Вялікай Хіміі

Гісторыя СІВАЯ І НАВЕЙШАЯ

Ф. БАРАНОўСКИ,
І. КРАЧАНКА,
мастакі.



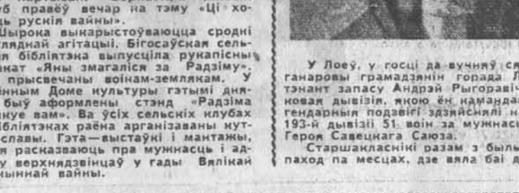
Як цікавую кніжку можна чытаць гісторыю горада, ідучы яго вуліцамі. Палацк. Зямля, адкуль відаць Якаў Палачын павёў сваю дружыну абароны Русь ад рыцараў-крывавосаў. Зямля, дзе жыў вучынь Суворав Якаў Кульмёр, які так слава быў напалеонаўскім ваяў. Зямля, што дала свету слаўтага вучонага, поэта і драматурга Сымона Палацкага і вялікага асветніка Францішка Скарыну.

Алесь РЫЛЬКО НЕЗАБЫУНАЕ

Зноў перанясёмся ў думках на дваццаць гадоў назад, таверыш. Такія ж гарачыя, як сёння, чэрвеньскія дні былі тады на нашай спакрэпанай зямлі дзямі хвалюючых, радасных сустрэч. Плакалі ад радасці маці і сестры, абдымаючы зярышкі, абгарылы ад сонца і поруху салдат. Пабрэску сіскалі аднаго і таксама не саромеліся слез фронтанкі і партызаны, зліўшыся, нарэшце, у адзінае войска справядлівасці, помсты, жыцця.

ПРА МУЖНАСЦЬ

Амаль кожны дзень культуры і мастацтва ў нашым краі прысвечаны вайне-землякам. У раённым Доме культуры гэтымі днямі быў аформлены стэнд «Радзіма дзімае». Ва ўсіх сельскіх клубках і бібліятэках раёна арганізаваны куткі славы. Гэта — выстаўкі і мантанты, якія расказваюць пра мужнасць і адвагу вярхнядзвінцаў у гады Вялікай Айчыннай вайны.



А ДЛЯ ШКОЛЫ — НАВІНА...

Герой: Валодзя Дубінін, Паўлік Марозаў, Саша Чакалін, Марат Казеў. Дзень выпускныя экзамены. Юнакі і дзяўчаты расказваюць пра паўстанне на брацкіх востравах, пра «Дрыгу» Я. Коласа і алгебраічны ўраўненні. Яны вучыліся ў школе адзінаццаць гадоў! Як многа ведаў атрымаў дзеці, пра што толькі не перагаворана.

МОЙ САЛДАТ

Я добра помню той сонечны чэрвеньскі дзень. Напярэдадні вечер данес да вёскі з боку Віцебска доўгімі артылерыйскай кананай — адзін, той слаўны артылерыйскі, пра якую чытае расказваюць удзельнікі бітвы за Віцебск. Усе знавалі гэты аддзел, але ўжо добра чуты тром. Пачалося хваляючае, напружанае чаканенне.

СУСТРЭЧА З КАМПАЗІТАРАМ

У клубе Мінскага хлебазавода № 1 адбыўся вечар, прысвечаны выхадзе беларускіх і нямецка-фашысцкіх вайсковых частак з нашай краіны. У асноўным выступілі работніцы і афіцэры кампазітар Ул. Алоўшчык. З цікавасцю слухалі работніцы і афіцэры аб гэтым творчым і чалавечым, аб пэўнай чалавечай і асабістай гісторыі. Кампазітар сеў за партыю, і ў рабочым клубе зачыталі сваёй тэмай: «Дзеці пра Віцебскую частку» і «Слава, сабра, слава».

ВЫСТАЎКІ РАСКАЗВАЮЦЬ

«Беларусь мая родная, як расквітнела ты!» і «Наша рэспубліка сёння — так называюцца гэтыя выстаўкі, якія паказваюць іх творчы і актывісты Беларускай гарадской бібліятэкі І. А. С. Пушкіна.

МОЙ САЛДАТ

Я добра помню той сонечны чэрвеньскі дзень. Напярэдадні вечер данес да вёскі з боку Віцебска доўгімі артылерыйскай кананай — адзін, той слаўны артылерыйскі, пра якую чытае расказваюць удзельнікі бітвы за Віцебск. Усе знавалі гэты аддзел, але ўжо добра чуты тром. Пачалося хваляючае, напружанае чаканенне.

СУСТРЭЧА З КАМПАЗІТАРАМ

У клубе Мінскага хлебазавода № 1 адбыўся вечар, прысвечаны выхадзе беларускіх і нямецка-фашысцкіх вайсковых частак з нашай краіны. У асноўным выступілі работніцы і афіцэры кампазітар Ул. Алоўшчык. З цікавасцю слухалі работніцы і афіцэры аб гэтым творчым і чалавечым, аб пэўнай чалавечай і асабістай гісторыі. Кампазітар сеў за партыю, і ў рабочым клубе зачыталі сваёй тэмай: «Дзеці пра Віцебскую частку» і «Слава, сабра, слава».

ВЫСТАЎКІ РАСКАЗВАЮЦЬ

«Беларусь мая родная, як расквітнела ты!» і «Наша рэспубліка сёння — так называюцца гэтыя выстаўкі, якія паказваюць іх творчы і актывісты Беларускай гарадской бібліятэкі І. А. С. Пушкіна.

А ДЛЯ ШКОЛЫ — НАВІНА...

Герой: Валодзя Дубінін, Паўлік Марозаў, Саша Чакалін, Марат Казеў. Дзень выпускныя экзамены. Юнакі і дзяўчаты расказваюць пра паўстанне на брацкіх востравах, пра «Дрыгу» Я. Коласа і алгебраічны ўраўненні. Яны вучыліся ў школе адзінаццаць гадоў! Як многа ведаў атрымаў дзеці, пра што толькі не перагаворана.



КІЛАМЕТРЫ ЭСТЭТЫЧНАГА БРАКУ

Вядка хімія карніным чынам мяне «паітру» архітэктару і будаўнічому-аддзельчыку. З'яўляюцца ўсе новыя і новыя матэрыялы. Так, завод у Барыску асвоіў выпуск лінолеуму на гумавай аснове. Новыя тэравыя і ярыя фарбы паступова выцясняюць старыя — цымяныя і нетэравыя. Паліэтылен сталера, прыяма глянцую на чыстую, гладкую столь паліэтыленага дома, сцены ягога.

А вась са сценімі торуш! Сцены абшліты шпалерамі — прадукцыяй Мінскай фабрыкі, адной з будынішчых у краіне. Фабрыка шырока выпускае мільёны — навалду шпалер, Мільёны.

Да гэтага часу я не забыў, як, гады два назад прышоўшы на навазелле да сёра, уобачыў у адным з пакояў шпалеры, размаляваныя ярыя-чырвонымі вяснянімі ланухамі, у другім чырвоныя з чорнымі ўзоры — бледную копію сярэднявечнага дывана.

Разгартуюшы альбом малюнкаў і расфарбоваў, якія Мінская шпалерная фабрыка прапалае на 1964 год, адразу пераконаваўся, што нічога амаль не змянілася тут за два гады. Якраз за гэтыя гады, калі гарамаксы абшліца рапунчоу барабну безгустоўнасці.

У пачатку альбома бачым усё той жа крыжык «дыван». Нават ад невялікага альбомага кавалка гэтага «дывана» рабаціць у вачах. А як жа тады жыць у кватэры, дзе ўсе сцены стракатыя? Далей у альбоме — шэраг завтшак, галіначак, дзіскаў, кветачак — аляваных і недарэчных расфарбовак. І толькі адзін-два малюнка больш-менш здавальняюць.

У чым справа? Вось жа шпалеры фабрык Масквы, Ленінграда, Гьпі, Таліна, на якія ў магазінах асаблівы попыт, і прыгожыя, і сучасныя. Чаму шпалеры нашай фабрыкі не такія?

Начальнік вытворча-тэхнічнага аддзела фабрыкі тав. Хатанебаер тлумачыць:

— Мы не внавагы, што дрэнныя малюнк. Мы іх купілім у Маскве. Іх вырабляюць майстэры Мастацкага фонду і забеспячаюць у цэнтралізаваўм парадку ўсе шпалерныя фабрыкі краіны.

Гэта — «старая гісторыя». Кожны год фабрыка купілае і асвойвае дзесяткі эскізаў. Купілае на тых жа ўмовах, што і іншыя фабрыкі. Дык чаму ж шпалеры адных фабрык прыгожыя, а другіх — часам аж паварныя?

Маякоўскі калісці пісаў: «Между писателем и читателем стоят посредники, а вкуче у посредники — самый срединский». Так і тут. Памік шпалернай фабрыкі і пакупніком стаяць пасярэднікі. Гэта яны дэтыкуюць, якія шпалеры павіна друкаваць фабрыка, гэта яны даюць заказы на кіламетры «дыванаў» і «ладухоў». Узоры малюнкаў зацвярджае савет, які складаецца з адказных супрацоўнікаў фабрыкі і прадстаўнічой гандлёвай

сеткі. Савет выбірае ўзоры малюнкаў на свой густ. Загадчыкі магазінаў, гандлёвыя агенты разнастайных «торгаў», «снабаў» і «абытаў» як зварок адбіраюць на оптавыя кірмашах, у кабінетах, дзе выставлены ўзоры шпалераў, самыя безгустоўныя, самыя аляпаватыя.

Што казаць, ёсць, вядома, у нас яшчэ людзі, якія купляюць на кірмашы і глянцую копіяку, і папярковыя дываны з лебедзямі, ёсць і такія, якім падаюцца аляпаватыя шпалеры з ярыя-чырвонымі кветкамі велічыней з добры сподак. Але няўжо трэба арыентавацца на «густ» гэтых людзей?

Незразумела, як дапусціла Украіне лясной і папяровой прамысловасці Беларускага саўнаргаса, што вытворцаў малюнкаў і расфарбовак адыбрае без уліку заставоў архітэктараў, адыбрае іх чаму? Чаму ў міністэрства гандлю выбар узору шпалер даяраюць некампетэнтныя асобы?

Пасля нядаўняга ўмяшання Саюза архітэктараў становіцца крыху палепшыцца, хоць пакуль што для аднаго «заказчыка» — будаўнічых арганізацый рэспублікі. Па ўзрозах, выбраных архітэктарамі сумесна з мастаком фабрык тав. Бараноўскім, у недалёкім часе пачнуць друкавацца шпалеры з прыгожымі сучаснымі малюнкамі спакійных святлых колераў. Але на гэтым «пакуты са шпалерамі» не канчаюцца.

Вядома, што вышыня паяшаняў у сучасных жылых дамах прынята ў два з паловаю метры. Аднак, як і раней, шпалеры вырабляюцца толькі кавалкамі даўжынёю ў 7 ці 12 метраў, а гэта выклікае пры абшліцанні многа адыдоху. Колькасць адыдоху павялічваецца яшчэ і з-за таго, што большасць шпалер Мінскай фабрыкі маюць буйны малюнак, які трэба падагнаць на стыках.

Даўно ўжо наспела неабходнасць у выпуску шпалер для будаўнічых арганізацый не дробнымі кавалкамі, а вялікімі бумамі. Аднак кіравнікі фабрыкі, спаслаючыся на дзяржаўны стандарт, адмаўляюцца гэта рабіць. Не заўсёды дамагае існуючы дзяржаўны стандарт і барацьба за якасць шпалер. Так, Рэспубліканская інспекцыя па якасці тавараў, спаслаўшыся на стандарт, забараняла вельмі добры малюнак у ярыя фарба нахадзіць на фарму, ствараючы мяккі пераход ад аднаго колера да другога. Паводле пармы, бачыце, памік колерамі павіна быць дакладная мярка.

Галоўная прычына нізкай якасці шпалер зразумелая: малюнк-эталон для вытворчасці і распаўсюджвання выбіраюць некампетэнтныя людзі. Неабходна тэрмінова стварыць пры фабрыцы мастацкі савет, у які б увайшлі як прадстаўнікі вытворчасці, так і архітэктары, мастакі, аддзельчыкі. Гэты савет павінен пераглядзець асартымент шпалер, якія вырабляюцца ў Мінску, змяніць устарэлыя і анымастанія ўзоры сапраўды дакананымі, сапраўды сучаснымі. Але каб гэтага мера дала добрыя вынікі, нехта спыніцца на паўдарожа. Добрыя шпалеры трэба прапагандаваць, ствараць ім рэкламу.

Шпалеры — адзін з элементаў эстэтычнага выхавання. І неярпіма, калі эстэтычны брак ствараецца сотнямі тысяч кіламетраў у год.

В. АЛАДАУ,
намеснік старэйшай праўлення
Саюза архітэктараў БССР.

ПРАЦАЎНІКАМ ВЁСКИ

Народны тэатр Мазырскага гарадскога Дома культуры паказаў жыжырава гараскога павіна Пачыць Светлацкага рэжысэра. Без віны внавагы А. Астроўскага. Спецталь прайшоў з вялікім поспехам. Арысты народнага тэатра быліва

Мабілізаваў «Полымі»

Першыя старонкі новай апавесці Івана Пташніківа «Лонва» («Полымі» №№ 4 і 5 за гэты год), калі шыраа сьвазнь, не задаволілі мяне. Экспазіцыя адылае расцугнутай, аываляючы — перагартуваным неабавязковымі дэталімі пейзажу. Нейка сама па сабе гнілка думка: ці не паўтарае Пташнікў самага сабе, ці не ідзе па ўжо знойдзеным ім спяжках?

Але чытаеш апавесць далей і стаўленне да яе змяняецца.

Іван Пташнікў не адмовіўся ў новай апавесці ад сваёй ранейшай манеры пісьма. Захавалася ўласцівае пісьменны імяне да багаты і разнастайнасці фарбаў і гукаў, да ўзнаўлення жывых галасоў прыроды, да стылявой экспрэсіі. І ў той жа час адначасна яго творчы рост. Раней пісьменнік не знаходзіў стыку памік прыродай і людзьмі, і тады, здаралася, на шырокім да іпербалічнасці фоне дзейнаці дробныя і нічмыныя чалавечы. Было і такое: дэталі, знаёмыя па аднаму твору, сустракаліся ў наступных яго кнігах, перапляталася абавязковае з неабавязковым.

Аповесць «Лонва» напісана больш патрабавальнай рукой, з большым мастацкім тактам і адборам.

Дзейныя ў творы адываецца ў той час, калі толькі што адрымае да вайны і народ пачаў наводзіць парад на вызваленнай зямлі. Скорэ ў ўсёды былі яшчэ свежыя раны, следы жаліхвых разбураўняў, неўладкаваны быт. Пахінула вайна свой след і ў лясак Прывілля. З самага ранку да вечаа хоць па лесу малады таксатар Завішнюк, які прыходзіць сюды з Аляксандра, і разам з ім практыканткі Жэна і Свэта і дваццацігадоўы хлопчык з вёскі Лонва Юрка Даліна.

Працуючы, кожны з іх па-свойму пазнае характэру тэузішчых мясцін. Завішнюк упершыню бачыць поўныя непаўторнай красы беларускія лясы. Юрка ж — не навучоў у пухах Прывілля. Тут ён з бачыма шчыраў ратунку ад фашыскага рабства, сады да партызанаў, прынесці яго тэпрымьняга, расцяга таго, які паліць стрэлў у Юрку. Вайна скончылася, і хлопчык аўтосім іншымі вачыма пазірае і на

ЧЫТАЧЫ АБМЯРКОЎАЮЦЬ РАМАН

На гэты раз у прасторнай зале Гомельскай абласной бібліятэкі імя Ул. І. Леніна было поўна людзей. Сюды насустрэчу з пісьменнікам І. Шамякіным прыйшлі рабочыя прадпрыемстваў, служачыя, студэнты, хатнія гаспадыні. Цікаваць прысутных да сустрэчкі няўжамка растлумачыць: абмяркоўваецца новы твор пісьменніка — раман «Сэрца не далоні».

Бібліятэкер К. Сідарчык коротка пераклазае змест твора. Але многія леспелі прычытаць раман і прыйшлі на сустрэчку падрыхтаванымі да спрэчак. І спрэчкі разгарнуліся, у асноўным, вакол вобразаў Яраша, Галіны, Адамавіча, Славіка, Шыкоўвіча, Тараса. Свае думкі аб героях, аб кампазіцыі твора, аб мове выказалі чытачы тт. Дуброўская, Панчанка, Жызлін, Наронская і іншыя.

У заключэнне выступіў І. Шамякін. Ён расказаў пра тое, як ствараўся раман, падазліўся творчымі задумамі.

Многія ўдзельнікі сустрэчкі набылі творы пісьменніка з аўтографамі. Гэты момант сфатаграфаву наш пазешатны карэспандэнт П. Белавус.

З. ШАУЧЭНКА.

З ЛЮБОЎЮ І ПАВАГАЙ ДА ЛЮДЗЕЙ

гонкія сосны, і на непраходныя завалы бараду.

Кожны з герояў адрывае штычы новыя, і чытач разам з ім удзельнічае ў цікавых паходах, набіраецца сваёй уражыванай, любіцца россыпам грыбоў-лісчак, што выскачыць з зямлі і пабегуць дарогай, якраз там, дзе выбілі торкалесы, спыняюцца ля пасечанай мінамі сасны, якая наспела загаціць свае раны.

Мне, як чытачу, імпануе перш за ўсё вобраз Завішнюка. Як гэта і бывае ў жыцці, ён не гаворыць пра сваю любіць да прыроды, хаця арганічна любіць яе. Ды і наогул не з тых, хто любіць спавяданца. На першы погляд, Завішнюк — натура малактыўная, сузырнявая. Але гэта далёка не так. Актыўнасць яго ўнутраная. Яна можа да часу не выяўляцца ў пэўных дзеяннях і ўчынках. Іму, чалавечу яшчэ вельмі маладому і неспрыткаванаму, трэба разабрацца ў сабе і ў людзях. І Завішнюк прыгледзецца да людзей, пераімае ад іх усё лепшае, не спыняюцца з вывадамі, пакуль няма ўпаўненасці, што яны не будуць памылковымі. Без такой разважлівасці герой мог бы наламаць друў, калі старая-жанчына з вялікімі партызанскімі заслугамі расказала яму аб старэйшым калгасе Кастышкім. Паводле яе слоў, Міхал Кастышкі не мае маральнага права кіраваць калгасам, бо ў час вайны быў солтысам. Заўважце, як тонка і ўмепа перадае пісьменнік супярэчлівы настроі Завішнюка: спачатку ён хацеў «адразаў бачыць да гэтага Кастышкага», але тут жа стрэма змяніцца. Падумаў, што трэба лям разабрацца, і не кінуўся наперак свайму характэру ў праўленне калгаса ці ў рэальны цэнтр, каб узяць на сябе функцыі «арбітра» памік высюкамі і іх старэйшымі.

Разважлівасць апраўдала сябе. Тая ж калгасніца Грыньскада неўзабаве прыносіць з раёнскага цэнтра, куды яна хадзіла шукаць праўду, зусім новую вестку: Кастышкі не быў здраднікам. Проста ніхто не павінен быў ведаць раней часу, што солтысам ён быў уўмыльным, выконваў заданне антыфашыскага падполля.

Пісьменнік улоўлівае самыя дэталі думкі героя, яго адчуванні, настроі. Вось ён, Завішнюк, стомлены за цэлы дзень бегаты па лесе, спускае перад сном, як недзе спынаюць дзятчаты. І яму робіцца «сумна і няк грывожына» ад таго, што не ведае ні гэтага песні, ні брашча сваёй уражыванай, любіцца россыпам грыбоў-лісчак, што выскачыць з зямлі і пабегуць дарогай, якраз там, дзе выбілі торкалесы, спыняюцца ля пасечанай мінамі сасны, якая наспела загаціць свае раны.

Рамантычна-ўзніслы, наіўна-сарамяжы Завішнюк і ў хаханні, ён кажае Жэно: Але, каб ніхто не падумаў, што таксатар, акрамя службы, турбуе і нешта іншае, ён крычыць на Жэно, на яе сярбруку, на сезонных рабочых. Жэна ўсё разумее, хоць і для яе ўсё гэта прыходзіць упершыню. Словам, аўтар дае нам магчымасць прасачыцца за ўсімі нюансамі і перыпетыямі гэтай лірычнай гісторыі.

І ўвогуле, як мне здаецца, новая апавесць Івана Пташніківа цікавая перш за ўсё вобразамі маладых людзей, чые характэры — у прайдзе становіліся, і вобразам хлопчыка, які ўпершыню адрывае для сябе новы тэмініты жыцця.

Вось дваццацігадоўы Юрка Даліна. Ён не па-галах развіўся. У раннім мажыстве ён бачыў вайну, бачыў мажыстве адных і здарніцтва другіх — вайна зрабіла яго сталейшым за яго ўзрост. Юрку лічыць хочацца бегаш па вуліцах з аднагодкамі, шукаць пугуныя гнёды ў кустах, але ж трэба памік сабому думаць пра абытам, бо ў шкору не пойдзе басаног. Юрка лічыцца ў вёсцы лепшым маладым. І ў лесе, на распяробілі, Юрка не адстане ад дарослага напарніка. Ёсць і лічы

адна вельмі прывабына рыса ў хлопчыка: гаворачы з чалавекім, ён глядзіць таму ў вочы, бо не можа інаш пры сваёй шчырасці. Юрка сталее, і ў той жа час — яшчэ дацца. Ён можа нават босы паісці на вечарынку. Хаця не, босы ён усё ж не пойдзе. Міншчусь, калі можна было вешацца на плахтах, таптаць чужыя грады. Да таго ж ёсць шчыра Жэнога, пра якую хлопчык многа думае. Яна не павіна бачыць яго босым, паропаленай ногі. Ён жа не абы-хто, а мужчына, які зарабае ў лесе па тры чырвоныя за дзень, не менш за любога дарослага!

Дарчы, тут намечана яшчэ адна цікавая псіхалагічная лінія апавесці — узаемаадносіны Юрка і Жэны. Юрку так і карціць расказаць Жэно-практыкантцы пра сябе і свае прыгоды. Чаму, менавіта, Жэно? Ці не таму, што ў дзятчаты такай ж адрытага і шчырага душа, такай ж амаль дзіцячай неспраўдлівае у дачыненні да людзей? Хаця Юрка яшчэ няздольны Жэна абудала ў яго душы толькі першыя прадчуванні чаросці прыгожата, таямнічага ў сваёй няведанасці, нейкую крылатую мару, якая не мае ні назвы, ні акрэсленасці. Хлопчык радуецца, што ёсць побач з ім такай Жэнога, якая таксама любіць смяляцца, смепа хадзіць па лесе, дурэць з ім у вольную хвіліну. А галоўнае — можна глядзець ў глядзець на слаўную дзятчуну, угадваць, што яна зробіць, пачушы сярэдзіты голас таксатара, таксама добрага чалавек, якога Юрка то любіць, то не любіць, у залежнасці ад урагі ці яўваў «вучонага» чалавек да практыканткі.

Смерць Юрка як бы аглушае чытача, які паспеў зрадыцца з хлопчыкам, палюбіць яго, зразумее душэўныя парыванні партызанскага сына, якога хацеў забіць і не забіў паліцай. Молах вайны, хоць і праз два гады, узаў рэванш: у лесе хлапчук трапіла на міну і гіне. Прагучала яшчэ адно раха вайны, пра якую героі апавесці многа думаюць і якой, у значнай меры, вызначаецца лад іх думак і пачуўцяў.

Прачытаны апошнія старонкі апавесці. Вы ўспамінаеце Завішнюка з яго светлай верай у праўду і справядлівасць, прыгледзеце Жэно, яго кароткае жыццё і яго такую трагічную смерць. Імем гэтага хлопчыка судзіць яго ўсё агіднае, злое, варожэ чалавек. Імем Юрка судзіць вы і Андрэя Апышкіна. Ён, Юрка, гатовы быў адыць жыццё за Жэно, а той Апышкін не хоча нават веці параненую дзятчуну ў бальніцу: «Як жа мне схаць? Мяне з работы тады могучь... А з дзятчункай нічога не будзе... Можа, калі папрасіць?» Раней здавалася, што гэта не зусім лічы кончы чалавек, што некалі ў ім загаворыць сумленне. А пасля адмовы схаць у бальніцу пра яго нехта да думаць без аргіды.

І апошняе: Імем Юрка Даліны вы падлісвае суворы прысуд фашызму, які прынес на нашу зямлю крываваую вайну, начылі палі, ласы і балоты навіш смертапоснымі мінамі, бомбамі, снарадамі, абараў жыццё хлопчыка, якога так многа абшліца і нічога не паспела дзясніць.

Іван Пташнікў напісаў аптэмлістывую, поўную любі і павагай да чалавек аповесць.

Я. ГЕРЦОВІЧ.

но, старую Грасьледу, якая таксама шукае праўду і знаходзіць яе, аноў і аноў прыгледзеце Юрку, яго кароткае жыццё і яго такую трагічную смерць. Імем гэтага хлопчыка судзіць яго ўсё агіднае, злое, варожэ чалавек. Імем Юрка судзіць вы і Андрэя Апышкіна. Ён, Юрка, гатовы быў адыць жыццё за Жэно, а той Апышкін не хоча нават веці параненую дзятчуну ў бальніцу: «Як жа мне схаць? Мяне з работы тады могучь... А з дзятчункай нічога не будзе... Можа, калі папрасіць?» Раней здавалася, што гэта не зусім лічы кончы чалавек, што некалі ў ім загаворыць сумленне. А пасля адмовы схаць у бальніцу пра яго нехта да думаць без аргіды.

І апошняе: Імем Юрка Даліны вы падлісвае суворы прысуд фашызму, які прынес на нашу зямлю крываваую вайну, начылі палі, ласы і балоты навіш смертапоснымі мінамі, бомбамі, снарадамі, абараў жыццё хлопчыка, якога так многа абшліца і нічога не паспела дзясніць.

Іван Пташнікў напісаў аптэмлістывую, поўную любі і павагай да чалавек аповесць.

Я. ГЕРЦОВІЧ.

ТЭМА ЧАРГОВАГА ЗБОРНІКА — ЛІТАРАТУРА НА ВАЙНЕ

Калі дзюх тысяч свеціх пісьменнікаў прымае ўдзел у Вялікай Айчыннай вайне. Адны з іх са зброяй у руках змагаліся супраць ворага, другія былі ваеннымі карэспандэнтамі, працавалі ў армейскіх газетах, часопісах, пісалі палімыныя творы, якія заклікалі наш народ на барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, усаўлялі германі і мужнасць савецкага салдата.

Баявыя шляхі і творчасць пісьменнікаў часоў вайны знойдуць сваё шырокае адлюстраванне ў адным з чарговых тамоў літаратурнага наследства, які Інстытут сусветнай літаратуры імя Горькага выпускае да 20-й гадыніны з Дня перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

У зборніку мяркуецца надрукаваць найбольш цікавыя творы ваеннага часу, якія раней нідзе не публікаваліся, а таксама матэрыялы, напісаныя літаратарамі для радыё, запісы з франтвых газет, часопісаў, расказаў аб дзейнасці Саюза пісьменнікаў СССР.

Значную частку тома зойме бібліяграфічна-даведчыны раздзел, прысвечаны пісьменнікам — удзельнікам Вялікай Айчыннай вайны.

Аб тым, якая работа праводзіцца па складанню гэтага тома, паведамаў на пасяджанні ваенна-шэфскай камісіі Саюза пісьменнікаў БССР член рэдакцыйнай камітэі «Літаратурнага наследства» Мікалай Трыфанюк.

Затым пісьменнікі А. Астрэйка, А. Бачыла, Ю. Багушэвіч, І. Гутэраў, У. Келюп, П. Прыходзька, А. Русецік, Я. Садоўскі, Я. Семанюк і М. Ткачоў выказалі свае меркаванні адносна таго, як праводзіць у зборніку беларуска-літаратуру ваеннага часу. Намалінік Цэнтральнага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва БССР К. Жорава зрабіла інфармацыю аб матэрыялах, што ёсць у фондах архіва.

Лаводзе вайсковых інструкцый мы ўступалі на непрыяцельскую тэрыторыю. Але ў нас не было прычына да варадасці. У жыжарах горада мы не бачылі непрыяцельяў. Прайшоў пачаты час, і пасля ўзаемнага недарэву мы пачалі знаёміцца бліжэй.

— Як салдат мы вас ненавідзім, але як людзі вы нам падабаецеся, — сказаў аднойчы нашаму салдату пажылы гараджанін.

Фашыстаў яны, сапраўды, ненавідзелі, але сваю нявінасьць навучыліся ўтойваць.

На станцыі я пазнаёміўся з маладым чалавекім з беларускай сарочыцы з вышукнай на каўняры і рукавах. У чалавекі быў выразны, скуднелы твар. Справа была пад вечаа, жыжары ў такі час не мелі права хадзіць па гораду, і немеч хацеў забарыць пешахода ў камендатуру, але ўступіліся яму і адваля яго ладому. Ён падыкаваў і знік у хаце.

Праз некалькі дзён я аноў сустрэўся з ім на вуліцы, і ён запрасіў мяне да сябе.

— Маё прозвішча Арцюк, — сказаў ён, прапачуючы мяне ў пакой. — Рад вас бачыць госцем, Ніна, — кінуў ён, праходзячы міма дзвярэй другога пакоя, — я прывёў госьця.

Выйшла маладая жанчына сярэдняга росту, з вялікімі цёмнымі вачыма, падала мне руку і дэталіўна зірнула ў вочы. Мы загаварылі, і я праседаў у іх каліа трох гадзін. Ніна села за партэфон, і мы слухалі рускія песні. Я быў упузены, што Ніна — Арцюкова жонка, але спытаць іх пра гэта не адважваўся — нават потым, калі стаў бываць у іх хаце.

Арцюк быў інжынер-электрыфіст, але цяпер нідзе не працаваў. Калі мы пазнаёміліся бліжэй, ён прызнаўся:

— Немцам служыць не буду!

Пазней я зразумеў, што ён супрацоўнічае з партызанамі, а Ніна, хоць і жыла ў яго доме, жонкай яму не была. Яна пачынала ў гарадскім ўправае, а ён часта хадзіў па навакольных вёсках, збараў весткі. Часам у іх доме сыходзілі людзі.

Аднойчы ён папрасіў мяне прыйсці да яго ў няведно пасля абеда.

— Я цябе пазнаёмлю з нашымі людзьмі, — паабяцаў ён.

Я прыйшоў. Здалёк ішчэ, з вуліцы, пачуў крылавачы голас іх паэфона. У пакой сядзела двое немцаў — стары, зарослы бародой мужчына і маладая, цёмнавалосая дзятчунка.

Арцюк спыніў партэфон і пазнаёміў нас. Хвіліку панавала тышыня — невядома дзе ўважліва прыглядзецца да мяне. Мы з Арцюком перакінуліся некалькімі словамі, зусім звычайнымі, будзённымі — так, нібыта ў пакой мы былі адны. Дзея маўчу, але я ведаў, што ён мяне старанна вачувае. Дзятчунка, што сядзела на другім боку стала, таксама не гаварыла ні слова. Мяне запрасілі за стоа. Арцюк дастаў бутэльку і наліў усім па чаргу.

Пакрысе рагаварыліся. Дзел, аказваецца, дакандала ведаў усё пра Славакію — і як жыцьці напы людзі, і якія настроі ў салдат. Гэта быў разумны мужчына, ён гаварыў мала, але дакладна і пераканана. Ненаворыя словы — каб я лепш зразумеў — паўтараў папольску. Нахліпнуўся да мяне цераз стол, ён падкрэсліваў кожнае слова:

— Вы малады, у вас столькі жыцця, вы павіны жыць... Мы не ведаем адзін аднаго, але важна тое, што наша мова блізка і мы разумеем яе...

На хвіліну ён замоўк і закашляўся. Растрэпанія валасы яго былі зусім сівымі. Мы слухалі яго моўчкі, не перабіваючы ні слова.

— А цяпер здарнікі вашага народа разам з немцамі пагналі вас ваяваць з намі... Але ж мы ведаем, што здарнікі, капіталісты — гэта не нашы сябры. Вашы найлепшыя сыны, правадыры праўнаго народа, зараз у Маскве. Многія вапы хлопцы ўжо ваююць у Савецкай Арміі і ў нашых атрадах... Памятайце толькі, — павысіў ён голас, — што фашысты з дапамогай прадзыхных капіталістаў рабуюць вашу радзіму, разбураюць і вьспальваюць вёскі, затываюць людзей ў канцлагеры, расстрэльваюць і катуюць вапшы і нашых братоў! І вы, — памачуў ён хвіліну і ўзяў правую руку, — вы будзеце памагаць ім ў гэтым? Дзе ваша любіць да радзімы? Фашысцкая гадзіна прысмакталася да вашага народа, а вы яшчэ па-рабску яго прыслухаеце... Зразумеіце, хлопцы што вас прымушаюць ваяваць супраць вапшы яка ўласных прадоўных, супраць свайго ж народа. Вы небагыя хлопцы, а васьма канцэнтры ў вас каленці, ваююць, каб крыць сабе адыбшы... Ну, што ж, — зноў узяў ён руку, — мы ім дадзім крыжык — драўляны. Паглядзі на гэтую дзятчунку. Немцы забілі яе бацькоў... У мяне забілі дачку і спаліў тату. Дык што мне — стаць на коленах? Не, я буду бшца... Як і ўсе вы... Гора таму, што станае на нашым шляху! Мы вайны не хачем!... Але калі на нас напалі, дык мы сваю Радзіму будзем абараняць.

Я ніколі не забуду гэтых яго слоў, якія заўбоду і яго абвэртаната, абалената марозам твару. Перада мной быў не цёмны, аброслы мужык, а настаяні і адчуваны камандзір, які страціў свабоду, бацьку і ўчышчы, сямя і не скармыў ворагу. Яшчэ нека



У Празе з 9 па 11 чэрвеня праходзіла Міжнародная сустрэча пісьменнікаў і выдаўцоў літаратуры для дзяцей з 14 краін...

прынцыпаў не можа ўзнікнуць добры твор. Далекага выказвалі запалочанасць муніам паказам тагасітарнага кіно...

Ва ўсіх прамовах выразна гучаў аснова тэзіс: дзіцячая кніга фарміруе уласнае, і таму выхаванне падрастаючага пакалення...

Два гады назад у Гомельскім педагагічным інстытуте з'явілася адна з першых спецыяльных факультэтаў грамадскіх прафесій...

Студэнты факультэта грамадскіх прафесій актыўна ўдзельнічаюць у канцэртах, якія калектывы мастацкай самадзейнасці наладжваюць у горадзе.

САМЫЯ МАЛЕНЬКІЯ МАСТАКІ

Паўліўнасяно ў Пінску нарысавала выстаўку мастацкай творчасці дзяцей дашкольнага ўзросту...

Услед за першай у выставачнай зале крамаўскага музея з'явілася новая выстаўка дзіцячай творчасці вучняў Юныя аматары дэманстравалі больш 200 работ.

У літоўскім горадзе Зарэсі адбылося Свята дружбы народаў СССР, прысвечанае 20-гадоваму вызваленню прыбалтыйскіх рэспублік і Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.



Фота Г. УСЛАВА, БЕЛТА.

ШЭКСПІР У НЬЮ-ЙОРКСКИМ ПАРКУ

Вільям Шэкспір зноў вярнуўся ў Цэнтральны парк Нью-Йорка. 16 чэрвеня 1964 года пудоўная шэкспіраўская група «Фестываль» паставіла «Гамлета» ў гонар 400-годдзя дня нараджэння Шэкспіра...

укладана некалькі новых паставонак. Акрамя «Гамлета», група будзе ставіць «Атэла» Шэкспіра і «Электру» Сафона. Чатыры ансамблі гэтай групы будуць ставіць шэкспіраўскія «Сон у летнюю ноч» на спартыўных пляцоўках і ў маленых парках Нью-Йорка.

газета «Нью-Йорк стар» гаворыць трыма. Шэкспір гуляе нарысаванымі пэдагагічнымі і святкаванне яго 400-годдзя супрадажае многім надарочнасцям. Кіраўнікі рэкламнага кампаніі ўсім сіламі імкнучыся «прывязаць» старога Вільяма да рэкламавых ім і чыгунак, атэляў, рэстаранаў і г. д., зачынаючы паглядзець Шэкспіра («пудоўная драма» Шэкспіра, які з ім пазнаёміцца бліжэй)».

Зараз такая неабходнасць мелася. А гэта такія неабходнасць мелася. А гэта такія неабходнасць мелася. А гэта такія неабходнасць мелася.

Але Пэн стаяўца цярыла да ўсяго гэтага вельмі добра рэкламава шуму. Яму добра вядома, які дарэгі стаў Шэкспір тым даўм мільёнам людзей, які за апошнія гады пазнаёміліся з ім у Цэнтральным парку, не патраціўшы ні цента на білеты, а таксама тым мільёнам, якія яшчэ прыдуць у тэатр.

Да новых творчых сустрэч. З глыбокаю павагаю Саід АБАД, арабскі дырэктар.

ДЗЯЖУРАЦЬ АКТИВІСТЫ

У інтэрнаце стада адразу ажыўлена — вярнуўся з працы дзяўчаты. Адны з іх прапаноўвалі паісці гуртам у кіно, паглядзець новы фільм, другія — у парк. А ў Вольгі Гурскай у гэты вечар былі свае клопаты. Дзяўчыну на адным са сходоў камсамольцы выбралі прапагандастам кнігі, а чытачы — членам савета бібліятэкі сёмага будаўнічага трэста. І Вольга ўзялася за справу. Камсамолка спынаецца ў філіял бібліятэкі, куды спягоня па кніжкі прыдуць маладыя рабочыя і ветэраны працы. Аднаму ў бібліятэцы кожны дзень без

адрыў ад сваёй асноўнай работы працаваць цяжка. Члены савета бібліятэкі вырашылі ўстанавіць дзяжурства па чаро. Сягоння выпала дзяжурчыца на выданы літаратуры Вользе Гурскай. У гэты вечар Вольга зрабіла 138 нлігавыдач, запісала залучы чытачоў на тры кніжкі, якіх не аказалася на паліцах. Рабочыя ведаюць, што гэтыя неабходны для іх кніжкі заўтра будуць атрыманы праз міжбібліятэчны абменств.

лі актыўны бібліятэкі па творах пісьменнікаў-лаўраатаў Ленінскай прамі. Загадчык бібліятэкі сёмага будаўнічага трэста Іван Федаравіч Давыдаў расказвае. — Такія актыўны нашай бібліятэкі, як Вольга Гурская і ле сяброўкі Тамара Сомнікава і Галіна Казлова, не без гонару заўважыць: «Мы малары і бібліятэкарны. І трэба сказаць, што дзяўчаты пасправаўнаю праводзяць прапаганду літаратуры ў філіяле нашай бібліятэкі, які мае звыш дзевяці тысяч кніг.

А. КУЗНЯЦО, рабочы.



РОДНЫЯ КРАЎІДЫ. Палесе, Гарынь. Фотацюд І. ЗМІТРОВІЧА.

А я, Ідучы дамоў па рыпчым сведе, думаў аб тым, як маля і скажу ёй на развітанне. Праз месяц я даведаўся, што Арцона схлала гасіа. Яго можа мучылі і застрэлілі. А Ніна пайшла ў партызанскі атрад і помсціла і за Кацю, і за Арцона. Выпадні ўцекаў са спаванцай дывізіі — і адзіночых, і групных — паманжаліся. Не дапамагалі ні пагрозы, ні шынёнцы, ні вядмік пра жахлівы лёд славакаў, якія перайшлі да партызан. Камандаванне лютвала, але — дарэмна. Нас перавялі ў Хоінскі, мястэчка на поўдзень ад Рачына. Аднак і тут і малядыя, і старыя працавалі ў шырока разгалінаванай падпольнай арганізацыі, цесна звязанай з партызанскім рухам. Мокры, брудны снег хутка расгавяў пад сонечнымі праменямі. Веснае сонца вабіла замкнутыя, маўклівыя жыхароў мястэчка на вуліцы. Падвечар я выпадкова спаткаўся з настаўніцай Вольгай, з якой пазнаёміўся раней ў даволі далёкай адсюль вёсцы. Заўтра раніцай я прыйду да вас, пачкай мяне і прывядзі іншых, — шапнула яна мне на хадзі і, сханіўшы сяброўку пад руку, праз хвіліну знікла сярод пешаходаў. Толькі белая шапка на гадка зачысаных валасх мільнула некалькі разоў у наоубе. Раніца яна чыкала нас — і не адна. З ей было яшчэ некалькі чалавек. Пасля доўгіх абмеркаванняў і спрэчак Вольга настала на тым, што я і мой прыяцель павіны ішчы застанца ў дывізіі, каб падрыхтоўваць новыя пераходы салдат да партызан. Сёння ж, у 7 гадзінах вечара, тыя, хто былі гатовы перайсці ў лес, павіны былі сабрацца ў маёй хаціне недалёк ад станцыі. Я доўга раздумваў, ці мне застацца, ці пасупраць рашэнню, пайсці таксама. Усе сабраліся яшчэ ў шэсць гадзінаў. Спачатку з'явілася Вольга, а за ей — славацкая салдата з вінтоўкай у руках, у поўнай баявой гатованасці, нібыта высланыя ў лазор, а ў сапраўднасці — падрыхтаваныя да адышоў чыжы. Вольга ўзяла мяне і пайшла, каб хоць крыху замаскавацца ў цемры, правяршыла ці ў парадку рэвалювер, і пераляжыла яго ў кішэню курцы. Я заўважыў, як пасур'езела яна ў гэтую хвіліну. Усім слухачам маіх загадаў — сказала яна тонкім камандырам. Шлопка прыйшлася ей якраз і амаль цалкам прыкрыла яе кароткія валасы. Хлопцы пакінулі галовамі. Яны крыху хваляваліся, адышоўшы да «страшаных» партызан, якіх нямецкая прапаганда малавала тымі чорнымі фарбамі. Нават у маёй гаспадыні, староўнай маршчынай бабаўлі, ад узрушэння дрыжаў падбародак. Я зірнуў, ці няма каго-небудзь у двары і паблаў. Шка, нідзе не відаць жывой душы. Мы пачаліся на развітанне, і — да скорай сустрэчы! — Да сустрэчы! Я хутка вярнуся — вецеда адказала Вольга. — Трымайце сувязь з Казачком, — ужо сур'ёзна дадала яна.

Казачук быў адным з кіраўнікоў падпольнай арганізацыі — жывы, імклівы чалавек, сярэдняга росту з худым выпінутым тварам і буйнымі вачы. Я праверыў яшчэ саброеў за апошнія хаты істачына. Тут мы моўчкі размыліся. Вольга, якая шла наперадзе, памахла мне рукой, і ўсе зніклі ў цемры халаднай ночы. Толькі хрупчэнне лядку над нагамі данеслася з таго боку. Я павярнуў у мястэчку. З хаг, дзе стаялі нашы салдаты, чуліся славацкай і рускай песні. Славакі пасяравалі з насельніцтвам і адчувалі сябе тут, як на радзіме. Мне прыгадалася першае знамства з Вольгай. Было гэта ў пачатку студзеня ў Дубровіцы. Нас паслалі туды супраць партызан. Схаваная ў густых лісах Дубровіца знаходзіла кіламетраў за трыццаць на поўнач ад Хоінскі. Старыя драўляныя хаты выстраіліся ў два доўгія рады, утварочы прамую шырокую вуліцу. На адным канцы вуліцы домкі разыходзіліся веерам — там, невялікая плошча, куды выходзіць дзве меншыя бакавыя вуліцы. Домкі тут найвышэй, падобныя адзін да аднаго. Перад кожным — садок, абгароджаны драўлянымі пютамі, ціпер прусты і занесены снегам. Далей — даўгія драўляныя будыны, відаць, каласныя. Усе было таксама пуста і пільнута. Жыхары вёскі перад нашым прыходам амаль усе ўціклі ў лес. А тыя, што засталіся дома, старыя і дзеці, спалохана паарлі на прышлых салдат. Яны былі ўпаўняны, што зараз пачнуцца расстрэлы і пакары. Мужчыне не было відаць ішоўнага — вядома, яны былі ў партызанах. Мы пасліліся ў цэнтры вёскі ў невялікай, але чыстай хаціне, дзе жылі тры жанчыны: адна — бабўляна, другая жанчына — гадоў лад пяцьдзясят, трэцяя было каля дзевяціціці. Спачатку яны прынялі нас халадна, са страхам, але пазней змянілі свае адносіны. Мы не былі немцамі. Жыхары, якія паўкалі былі ў лес, на другі дзень вярнуліся. Толькі, як і раней, не паказваліся мужчыны. Партызаны якраз напярэдадні нашага прыходу адышлі ў суседнюю вёску. На дарозе за вёскай нашы салдаты знайшлі паднятыя лістоўні. Яны былі напісаны ад рукі на кавалках паперы са школьнага шчытна п-славацкай і па-руску. Наймудра цяжка рука славацкага селяніна ці рабочага паскадала чорныя літары ў крывява радкі. Але словы былі перанаклоўныя; славацкай партызанам разам са славацкімі заклікалі і астанціх салдат перайсці да іх, запавуівалі, што нічога ні з кім не здарыцца. Пісалі: «Не верце нямецкай прапагандазе, якая ачмураве вам галаву. Ваша месца сярод нас, амагароў за свабоду ўсіх народаў за свабоду ўсіх працоўных». У канцы падавалі аб перамоце славацкіх войск на Волзе і на іншых франтах. Ледаў толькі хто з афіцэраў заўважыў такую лістоўку ў салдата, тут жа адбраў яе. Наша маладая гаспадыня была ціхая і маўклівая. Яе муж, як гаварыла бабўляна, быў на вайне. А можа і ў партызанах. Да гэтага яна

жыла ў горадзе, працавала настаўніцай. Цяпер прыходзіла на вёску да маіх. У дароў бачкоўскай скрыні паскадалы былі яе кнігі, сярод іх я заўважыў раманы: Талстога і Паэмы Пушкіна, творы славацкіх пісьменнікаў Шалахава, Астроўскага і іншых. Ненк вечарам і сідзеў па кўхні каля староў рускай печы. Старэйшыя леглі апачываць, а Вольга сідзела на лаўцы. Хлопцы спалі на саломе, расінутыя па падлозе. На прылькі гарыў зырк агонь, куды падкавалі траскі і сасновыя вешце. Гэта было аднае асвятленне ў часе вайны. На вуліцы грашчаў мороз, у замерзлае акно ледзь пранікала слабое святло месца. У кўхні было шчы і прыцемне. Старыяныя расказвала пра свае пакуты — яна была хворая, а дзіцяці не было дае. — Вы чыталі «Яўгенія Анегія» — спытала раптам Вольга. — Чытаў, але ўжо даўно? Яна дадала са скрыні невялікую пераліценую кнігу «Яўгенія Анегія», агедаста яе і пры святле лучыны пачала чытаць цяжыя раздзелы. Некаторыя месцы яна павакзавала сама. Я паспятылеў, праясныў яе твар — яна была не тут, яна жыла радасцю давенных дзён. Зморшчыні на яе ібае разладаліся, вочы ззялі. Можа, яна ўспамінала сваю даваенную маладосць. Заваляса, што ў пакоі гучаць ціхія галасы Анегія і Таціны. Страшны прывід вайны з усімі яе зверствамі знік, запаваяў спакой і мір. Бабўляна, якая сідзела на печы і жалілася на нашых, заоблыла нават пра свой кашаль і шчыхька слухала, схававшы галаву ў далоні. Вольга чытала выразным, гучным голасам. Часам паднімала галаву ад кнігі, падкавала траску ў агонь, і зірнушы на мяне, пыталася: — Чытаць далей? Я ківаў галавою. — Ніхто не моў перадаць пацучці жанчыны так, як нашы пісьменнікі, сказаала яна, — так намаляваць вобраз рускай жанчыны. А славацкія жанчыны — гэта асаблівыя жанчыны, — дадала яна шчыра, — але вы гэтага не адрозніеце. Упершыню Вольга не толькі загаварыла аб жыцці перад вайной. Гледзячы на агонь, трымаючы ў руках кнігу, яна расказвала пра славацкую маладзё, пра яе працу і творчас аразумела. — Вы прачытайце Астроўскага, і вам стане аразумела. Яна расказвала пра ўсё, што да гэтага часу баллася выказаць. Перада мной была ўжо не вясковая дзівачка Вольга, а высокія яраграбных валенках, а слядом, адкаванал славацкай жанчыны. Ідучы дамоў, я думаў пра тых, што зараз ідуць па мокрым полі і балюістым лесе да станцыі і, не спыняючыся, буццё ісці праз усю ноч. Я доўга не мог заснуць.

Пераклад са славацкай мовы. А. МАЖЭЯНІ.

26 чэрвеня Першая праграма. 17.05 — праграма перадачы. 17.10 — для староўшых школьнаў. Сёбрам дзевяці музы. «Час у фільме». 18.00 — тэлевізійная навіна. 18.20 — кінаварыс «Людзі адной сям'і». 18.40 — «У чацвёртым мікрапараёне». Перадача аб рабоце ідэалагічнай камісіі Фрунзенскага раёна горада Мінска. 19.00 — М. Горні. «Фальшывыя манеты». Спектакль Ленінградскага драматычнага тэатра імя М. Горькага. 19.15 — праграма перадачы з Вітльскага тэлевізійнага цэнтру. 19.20 — «Самыя шчаслівыя». Спектакль Маскоўскага тэатра юваля гледчага (М). 19.30 — «Тыя, хто ўстапае ў жыццё» (М). 19.40 — тэлевізійны навіна (М). 19.45 — «Навука — вытворчасць». Тэлеаасіс (М). 19.45 — канцэрт спекацкага ансамбля «Валюна» драматычнага тэатра імя М. Горькага. 20.10 — тэлевізійны навіна (М). 20.15 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 20.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 20.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 20.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 20.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 21.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 21.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 21.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 21.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 21.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 21.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 22.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 22.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 22.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 22.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 22.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 22.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 23.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 23.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 23.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 23.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 23.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 23.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 24.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 24.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 24.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 24.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 24.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 24.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 25.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 25.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 25.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 25.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 25.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 25.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 26.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 26.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 26.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 26.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 26.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 26.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 27.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 27.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 27.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 27.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 27.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 27.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 28.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 28.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 28.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 28.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 28.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 28.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 29.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 29.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 29.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 29.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 29.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 29.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 30.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 30.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 30.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 30.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 30.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 30.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 31.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 31.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 31.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 31.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 31.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 31.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 32.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 32.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 32.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 32.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 32.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 32.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 33.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 33.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 33.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 33.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 33.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 33.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 34.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 34.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 34.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 34.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 34.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 34.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 35.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 35.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 35.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 35.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 35.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 35.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 36.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 36.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 36.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 36.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 36.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 36.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 37.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 37.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 37.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 37.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 37.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 37.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 38.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 38.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 38.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 38.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 38.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 38.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 39.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 39.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 39.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 39.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 39.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 39.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 40.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 40.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 40.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 40.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 40.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 40.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 41.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 41.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 41.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 41.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 41.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 41.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 42.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 42.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 42.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 42.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 42.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 42.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 43.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 43.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 43.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 43.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 43.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 43.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 44.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 44.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 44.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 44.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 44.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 44.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 45.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 45.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 45.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 45.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 45.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 45.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 46.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 46.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 46.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 46.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 46.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 46.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 47.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 47.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 47.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 47.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 47.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 47.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 48.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 48.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 48.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 48.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 48.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 48.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 49.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 49.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 49.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 49.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 49.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 49.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 50.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 50.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 50.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 50.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 50.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 50.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 51.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 51.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 51.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 51.30 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 51.40 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 51.50 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 52.00 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 52.10 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 52.20 — «Выван, школа!» Трансліцыя з Краснай плошчы Масквы. 52.30 — «Выван,